

Μακεδονικά

Τόμ. 16, Αρ. 1 (1976)

Semaines Philippopolitaines de l'histoire et de culture Thrace: Φιλιππούπολη, 4-19 Οκτωβρίου 1976

Φ. Πέτσας

doi: [10.12681/makedonika.645](https://doi.org/10.12681/makedonika.645)

Copyright © 2015, Φ. Πέτσας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πέτσας Φ. (1976). Semaines Philippopolitaines de l'histoire et de culture Thrace: Φιλιππούπολη, 4-19 Οκτωβρίου 1976. *Μακεδονικά*, 16(1), 351–356. <https://doi.org/10.12681/makedonika.645>

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

SEMAINES PHILIPPOLITAINES DE L'HISTOIRE ET DE LA CULTURE THRACE

Φιλιπούπολη, 4 - 19 Ὀκτωβρίου 1976

Πρὶν ἔλθουν οἱ Σλάβοι, τὴ χώρα μας κατοικοῦσαν οἱ Θράκες, δημιουργοὶ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀρχαίους Εὐρωπαϊκούς πολιτισμούς. Στὶς φλέβες μας τρέχει καὶ θρακικὸ αἷμα. Εἴμεθα πιστοὶ κληρονόμοι τῆς Ἱστορίας τους καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τους, τῶν θρακικῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα εἶναι διάσπαρτα στὴ χώρα μας.

T. Ζίγκοφ

Ὅσοι ζήσαμε τὸ φοιτητικὸ περιβάλλον τῶν πανεπιστημιακῶν διαδρόμων γύρω στὰ 1930 κι ἔπειτα μὲ ἀντιπατριωτικὰ κομμουνιστικὰ συνθήματα δειλὰ καὶ κρυφὰ γραμμένα σὲ τοίχους ἢ φωναχτὰ σὲ διαδρόμους τοῦ Πανεπιστημίου καὶ στοὺς δρόμους, δὲν ἔχουμε ἀνάγκη νὰ ξέρομε τί γίνεται σήμερα στοὺς ἴδιους ἑλληνικοὺς χώρους, γιὰ νὰ διερωτηθοῦμε τί εἶναι αὐτὸ ποὺ συμβαίνει μὲ τὴν «Ἰλλυρολογία» στὴν Ἀλβανία, ἀπὸ τὸ 1969 καὶ ἐξῆς κυρίως, ἢ τί εἶναι ὁ «θρακολογικὸς» πυρετὸς τῆς Βουλγαρίας στὰ ἴδια περίπου τελευταῖα χρόνια. Εἶναι ὅψεις τοῦ διου νομίματος; ἄλλη βλέπει πρὸς τὴν Ἀλβανία καὶ τὴ Βουλγαρία, ἄλλη βλέπομε ἑμεῖς. Ἐν τούτοις δὲν λείπει ἀληθινὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον καὶ εὐλικρινὴς μόχθος γιὰ τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τοὺς περισσότερους ποὺ μετέχουν σὲ Διεθνῆ ἢ Ἐθνικὰ ἐπιστημονικὰ Συνέδρια, ὅπως αὐτοῦ τοῦ ἔτους τὸ Συμπόσιο δύο ἐβδομάδων στὴ Φιλιπούπολη. Τὸ ὄργάνωσαν οἱ Βούλγαροι μὲ κεντρικὸ θέμα: «Les migrations en Thrace». Ὁ τίτλος τοῦ θέματος εἶναι χρονικὰ καὶ τοπικὰ πολὺ... σεμνός! Κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν τίτλο χώρουν τόσα πολλὰ, ποὺ δύσκολα μπορεῖ νὰ βρεθῆ τίτλος γιὰ νὰ τὰ καλύψῃ.

Ἡ ἑλληνικὴ συμμετοχὴ στὸ Συμπόσιο ἦταν ἡ πολυμελέστερη μετὰ τὴ βουλγαρικὴ. Ὡς ἀντιπροσωπεῖα τοῦ ΙΜΧΑ πήγαμε καθηγηταὶ καὶ ἀρχαιολόγοι μὲ ἐνδιαφέροντα στραμμένα πρὸς τὸ βόρειο Ἑλληνισμὸ καὶ τὰ Βαλκάνια: ὁ κ. καὶ ἡ κ. Χρῦση Πελεκίδη, ἡ δ. Β. Παπούλια, ἡ κ. Χάιδω Κουκούλη-Χρυσανθάκη, ὁ κ. Ἰω. Τουράτσγλου καὶ ὁ ὑπογραφόμενος. Τὶς τελευταῖες μέρες ἦλθαν ὁ καθηγητὴς καὶ ἡ κ. Μ. Σακελλαρίου.

Οἱ Βούλγαροι παρέταξαν πανστρατιὰ γλωσσολόγων, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολόγων. Σεβαστὰ ὀνόματα τῆς «παλαιᾶς φρουρᾶς», ὅπως οἱ καθηγηταὶ VI. Georgiev, G. Mihailov, V. Velkov, K. Vlahov, V. Beševliev, I. Duridanov, T. Venedikov, Garanka Tončeva, R. Katinčarov, Christo Danov κ.ἄ. Ἦγετικὴ μορφή τοῦ Συμποσίου ἦταν ὁ καθηγητὴς A. Foll, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Τεχνῶν καὶ Πολιτισμοῦ τῆς Βουλγαρίας καὶ Διευθυντὴς τοῦ Θρακολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ ὁποῖος σὲ κατάλληλη στιγμή τόνισε τὴ σημασία τοῦ διαδρόμου τῆς Δοβρουτσᾶς πρὸς τὸ «θρακικὸ» χῶρο. Στὰ ἐνέστερα μέλη περιλαμβάνονταν γνωστοὶ πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι τῆς Σόφιας, μέλη τῶν Ἰνστιτούτων τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας, Διευθυνταὶ καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι τῶν ἐπαρχιακῶν Μουσείων.

Ἐκτός τινος ξένες ἀντιπροσωπεῖες πολυμελέστερες ἦταν ἡ ρουμανική, ἡ ρωσική, ἡ ἰταλική καὶ ἡ ἀγγλική. Ἦταν ἀκόμη Γάλλοι μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ καθηγηταὶ G. Daux καὶ H.-G. Pflaum, καὶ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Πολωνίαν, τὴν Πορτογαλίαν κ.ά. Εἰδικὴ περίπτωση ἀποτελεῖ ὁ νέος Ὁλλανδὸς καθηγητὴς J. G. Best.

Ἡ χρονικὴ περίοδος τῶν δύο ἐβδομάδων τοῦ Συμποσίου ἦταν κατανεμημένη σ' ἓνα ἐπιγραφικὸ, γλωσσικὸ καὶ ὀνοματολογικὸ μέρος πρῶτο, σὲ ἱστορικὸ καὶ ἀρχαιολογικὸ δεύτερο μέρος, καὶ σὲ 4-5 ἡμέρες ποῦ ἐγιναν ἐκδρομές.

Στὸ πρῶτο, τὸ γλωσσικὸ μέρος, βασικὸς ὁμιλητὴς, μὲ τὴν εἰσήγησίν του (rapport) καὶ τὶς παρεμβάσεις του στὶς συζητήσεις, ἦταν ὁ καθηγητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Vladimir Georgiev. Εἰσάγοντας τὸ θέμα: «Τὰ θρακικὰ ἀνθρωπωνύμια» τόνισε:

Ἐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀνάγκη νὰ καθορίσουμε τί ἐννοοῦμε θρακικὴ γλῶσσα... ἡ θρακικὴ, ἡ δακικὴ καὶ ἡ φρυγικὴ, μολοντὶ παρουσιάζουν ὀρισμένους ὁμοιώτητες, ἀποτελοῦν πράγματι τρεῖς διαφορητικὰς γλώσσας ἰνδοευρωπαϊκὰς, ποῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαχθοῦν στὴν ἴδια γλωσσολογικὴ ομάδα: εἶναι ἰνδοευρωπαϊκὰς γλώσσας αὐτόνομοι.

Τὸ λεξιλόγιον καὶ τὰ τοπωνύμια τῶν Θρακῶν, τῶν Δακῶν καὶ τῶν Φρυγῶν εἶναι διαφορητικά. Διαφορητικά ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ἀνθρωπωνύμια τῶν Θρακῶν, τῶν Δακῶν καὶ τῶν Φρυγῶν.

Ἄν ἀφήσουμε τὰ μακρυνὰ μας δακικά, γιὰ τὰ περισσότερο δικά μας φρυγικὰ ὁ καθηγητὴς Georgiev παρατηρεῖ:

Ἀνθρωπωνύμια ὅπως Κότυς, Ολορος, Τόρκος καὶ τὰ σύνθετα μὲ -τοκος, ὅπως Αματοκος, Καβατοκος, Μητοκος = Μετοκος, Σαρατοκος, Σπαρτοκος... εἶναι πιθανότατα (πρωτο)φρυγικῆς ἀρχῆς. Ἀντιστοιχοῦν ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα προσώπων μὲ -δοκος (π.χ. Δημόδοκος), καὶ πρὸς τὰ θρακικὰ ἀνθρωπωνύμια μὲ -τακος (π.χ. Spartacus).

Γιὰ τὴ μελέτη τῶν θρακικῶν ἀνθρωπωνυμίων ὁ G. τὰ ὅρισε σέ: διθεματικά, ὑποκοριστικά καὶ μονοθεματικά.

Σχετικὰ μὲ τὰ διθεματικά σημειώνουμε τὴν παρατήρησιν τοῦ G., ὅτι δὲν συναντοῦμε ὄνομα ἑλληνικῆς θεότητος στὰ ἀνθρωπωνύμια, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸ εἶναι λέξι θρακικὴ. Αὐτὸ δείχνει ὅτι αὐτὰ τὰ διθεματικά ὀνόματα εἶναι πανάρχαια, ἀρχαιότερα ἀπὸ τὶς ἑλληνικὰς ἐπιδράσεις στὴ Θράκην, ποῦ ἀρχίζουσι κατὰ τὸν 8ο αἰ. π.Χ.

Τὰ ὑποκοριστικά ὀνόματα εἶναι τὰ συνηθέστερα, περίπου 30-40% στὸ σύνολον. Συχνότερα ἀποβάλλεται τὸ δεύτερον συνθετικὸ τους, σπανιότερα τὸ πρῶτον. Εἶναι περισσότερο προβληματικά.

Τὰ ἰνδοευρωπαϊκὰ μονοθεματικά ὀνόματα, ἀντίθετα μὲ τὴ θεωρίαν τῶν A. Fick καὶ F. Bechtel, θεωροῦνται τώρα ἀρχαιότερα ἀπὸ τὰ διθεματικά. Εἶναι λέξεις ποῦ σημαίνουν ζῶα, πτηνὰ, ψάρια, δένδρα, φυτὰ κλπ. καὶ θεωροῦνται κατάλοιπα πανάρχαιου τοτεμισμοῦ.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἑτυμολογίαν τῶν θρακικῶν ὀνομάτων ὁ G. παρατηρεῖ ὅτι ἡ δυσκολία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῆς σημασίας τους. Στὰ διθεματικά ὅμως βοηθεῖ ἡ γνώσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας (Διαζένης=Διογένης, Βριαζένης=Ἄστουγένης, Ζίπας=Διόπαις κ.τ.δ.).

Τὸ συμπέρασμα τοῦ καθηγητοῦ Georgiev εἶναι ὅτι χρειάζεται ἀκόμη πολλὴ μελέτη γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἑτυμολογία πολλῶν ὀνομάτων καὶ γιὰ νὰ ξεχωρίσων τὰ ἀληθινὰ θρακικὰ ἀνθρωπωνύμια ἀπὸ τὰ δακικά, τὰ (πρωτο)φρυγικὰ, τὰ μακεδονικά, τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ ἱρανικά.

Στὸ σημεῖον αὐτὸ πρόησα τὸν καθηγητὴν G. πὼς ἐννοεῖ τὰ μακεδονικά, ἂν ὄχι ἑλληνικά. Ἦ ἀπάντησίν του ἦταν:

—Μὲ τὴ σύγχρονον ἔννοια τῶν διαλεκτικῶν διαφορῶν. Δὲν διαφωνοῦμε σ' αὐτὸ. Εἴμεθα σύμφωνοι.

Ο καθηγητής Α. Foll με την ανακοίνωσή του διώρθωσε προηγούμενα δημοσιεύματά του (1965 και 1968/9). Διαγράφει τώρα, από τους καταλόγους Θρακῶν, ὀνόματα ποῦ εἶχε θεωρήσει παλαιότερα ὡς θρακικά ἀνθρωπωνύμια ἢ ἔθνηκα. Εἶναι ὀνόματα μυθικά ἢ ἀρχαϊκά. (*Ἀγάθουρος*, *Ὁρφεύς*, *Rodolus*, *Θάμυρις*, *Ρήσος*), ἔθνηκα (*Bessus*, *Dansala*, *Dardanus*, *Medus*, *Paeonius*, *Sarpaeus*, *Θοῤῥῆς*, *Thyna*, ἀλλὰ καὶ *Astius*, *Brigo*, *Geta*, *Serdus*), ὑδρωνύμια (*Danuvius*, *Hebro*, *Strymoniuss*, *Haemo*), ἀσιατικὰ, λατινικὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ *Zenis* καὶ *Phyrus*/*Pyrrus*, γιὰ τὸ ὁποῖο πάντως δέχονται κάτι παρόμοιο θρακικὸ οἱ Βούλγαροι (ὁ καθηγητὴς G. Mihailov πάντως τόνισε στὴν ἀνακοίνωσή του, ὅτι εἶναι ἑλληνικὸ ὄνομα).

Ἀπὸ τὴν ἀξιοσημείωτη ἀνακοίνωση τῶν V. Velkov καὶ A. Foll γιὰ τοὺς Θραῖκες στὴν Ἑλληνο-ρωμαϊκὴ Αἴγυπτο ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι οἱ Θραῖκες στὴν Αἴγυπτο τῶν Πτολεμαίων εἶναι κατὰ κανόνα στρατιῶτες στὴν ὑπηρεσία ξένων ἢ προέρχονται ἀπὸ πόλεις «pro-fondement hellénisées». «Il est regrettable donc de le dire, mais le nombre totale de Thraces serait plus bas que celui, qui est enregistré dans le catalogue». Ἐξ ἄλλου κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους: «des noms thraces restreints et standardisés de l'époque romaine montrent l'absence de nouveau-venus en Egypte»... «Après la fondation de Constantinople la Thrace européenne est devenue le grand arrière-pays de la capitale mondiale et ses habitants-soldats de l'Empire». Ἀλλὰ ξεχνοῦν οἱ Βούλγαροι συνάδειφοι ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον Θραῖκες μετὰ τὴν ἀρχαία ἔννοια. Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἶναι, κατὰ τὸν καλύτερο σύντομο ὄρισμό: «τὸ ἐκχριστιανισθὲν ρωμαϊκὸν κράτος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους». Ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν ἀρχαίων Θρακῶν ἔχει συντελεσθῆ γιὰ πάντα στὴν Ἱστορία. Εἶναι φαινόμενο ἀντίστοιχο πρὸς τὴν romanisation, ποῦ ἔγινε βορείως τοῦ Αἴμου καὶ τὴν δέχονται οἱ Βούλγαροι.

Ὁ κ. Stephen Mitchell, Christ Church, Oxford, δὲν μπόρεσε νὰ παρασθῆ στὸ Συμπόσιο. Ἡ ἀνακοίνωσή του διαβάστηκε καὶ κυκλοφορήθηκε πολυγραφημένη μετὰ τίτλο: «Onomastic Survey of Mysia and the Asiatic shore of the Propontis». Ἀποσποῦμε ἐδῶ τὰ ἐξῆς ἀξιοσημείωτα: «Ἡ Προποντις... ἀπὸ ἄποψη κλίματος μοιάζει πῶς πολὺ τὸ Αἰγαῖο καὶ οἱ νῦντιες ἀκτές τῆς παρουσιάζουν τὴ γνῶριμη Μεσογειακὴ ὄψη... Κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο οἱ μεγάλες ἀποικιακὲς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, κυρίως ἡ ἰωνικὴ Μίλητος καὶ τὰ δωρικὰ Μέγαρα ἐστείλαν τοὺς ἀποίκους τοὺς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τοὺς θαλάσσιους δρόμους... Κύματα μεταναστῶν ἀπὸ τὴν παλαιὰ Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὴν (ἑλληνικὴ) Μικρὰ Ἀσία ἐξακολούθησαν νὰ ἔρχωνται σ' ὅλη τὴν κλασσικὴ περίοδο, δυναμώνοντας ἔτσι τὴν κυριαρχία τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ πάνω στὸν ντόπιο πληθυσμό... Φυσικὰ τὰ περισσότερα ὀνόματα ποῦ εὐρίσκονται σ' ἐπιγραφὰς τῆς Μυσίας, τῆς δυτικῆς Βιθυνίας καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντιδὸς εἶναι ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ στὴ μορφή τους καὶ στὴν καταγωγή τους. Ἐχουν νὰ ποῦν τὴ δικὴ τους ἱστορία στὴν ἱστορία τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ, γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἀνακωινώσεως, εἶναι λυπηρὸ ὅτι τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐγκαταστάσεως ἐφθασε νὰ ἐκμηδενίσῃ σχεδὸν ντόπια ὀνόματα στὸν πληθυσμό... οἱ βαρβαρικοὶ λαοί... ἀφομοιώθηκαν μετὰ τὸν ἑλληνικὸ κόσμον... Δωριεῖς ἀπὸ τὰ Μέγαρα... Βοιωτοὶ καὶ Θεσσαλοὶ ἱδρυσαν τέσσερες σπουδαίες ἀποικίες... τὸ Βυζάντιο, τὴ Σηλόβρια, τὴ Χαλκηδόνα καὶ τὴν Ἀστακό, καθὼς καὶ ἄλλες στὴν ἴδια τὴ Μαύρην Θάλασσα. Οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ θεομοὶ τῆς μητροπόλεως, ὅπως καὶ ἡ δωρικὴ διάλεκτος, διατηρήθηκαν ὡς τοὺς προχωρημένους χρόνους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας (ιδὲ K. Hanell, *Megarische Studien*, L. Robert, *Hellenica* II, 51-3, 56, VIII, 76, *Études Anatoliennes*, 258-9). Ἡ μαρτυρία τῶν ὀνομάτων λέει τὴν ἴδια ἱστορία, ὅπως ἔδειξε με λεπτομέρειες ὁ Robert, «*Stèles Funeraires de Byzance*». Ἡ κεντρικὴ περιοχή τῆς Προποντιδὸς κυριαρχοῦνταν ἀπὸ ἐγκαταστάσεις Μιλησίων, τὴν Κόζικο, τὴν Ἄβυδο, τὴν Πρίαπο, τὸ Πάριον καὶ τὶς δυὸ πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, τὴ Μιλητούπολη καὶ τὴν Ἀπολλωνία, ποῦ ἦταν προσιτὲς ἀπὸ τὴ θάλασσα διὰ τοῦ ποταμοῦ Ρυνδάκου. Ἡ Πέρινθος καὶ ἡ Σηστός στίς θρακικὲς ἀκτὲς εἶχαν ἱδρυθῆ ἀπὸ Σαμίους καὶ Αἰολεῖς ἀντιστοίχως καί, κατὰ μίαν παράδοσιν, ἡ Λάμγκακος ἦταν ἀποικία τῶν Φωκαέων... Οἱ πληρέστε-

ρες μαρτυρίες έρχονται από την Κούζικο, όπου οι τέσσερες ιωνικές φυλές έμειναν στο κέντρο των θεσμών της πόλεως τουλάχιστον ως τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ., όποτε μάς λείπουν μαρτυρίες. Οι λατρείες της Μιλήτου, ιδίως ή λατρεία του 'Απόλλωνος, ήταν επίσης κυρίαρχες... Τό Θεσσαλικό ή Μακεδονικό όνομα *Κόρραγος* άπαντά δυο φορές... και θυμίζει τη στρατιωτική έγκρατάσταση Μακεδόνων. Σχέσεις με τό Βυζάντιον...» κλπ.

'Ο J. K. Davies με την άνακοίνωσή του για την πρόοδο του *Onomasticon Graecum*, που έτοιμάζεται στην 'Οξφόρδη με διεθνή συμμετοχή, προκάλεσε ζωηρότατο ένδιαφέρον, όσο καμιά άλλη άνακοίνωση ίσως. Τό Λεξικό των 'Ελληνικών Κυρίων 'Ονομάτων άρχισε νά έτοιμάζεται πριν από τέσσερα χρόνια, με σκοπό νά άντικαταστήση τό άπρηχαιωμένο πλέον των Pape-Benseler. Σημαντικές πρόοδοι στην άνάλυση και κατάταξη των κυρίων όνομάτων έχουν γίνει έκτοτε. Οι νέες έπιγραφικές μαρτυρίες πλήθυναν. Αύτους τους λόγους εξετίμησε ή Βρεταννική 'Ακαδημία και άνέλαβε τη χρηματοδότηση του έγχειρήματος ύστερα από 'Υπόμνημα του P. M. Fraser, καθηγητού στην 'Οξφόρδη.

Μιά πολυπρόσωπη 'Επιτροπή και ειδικοί συνεργάτες κατά κλάδους εργάζονται συστηματικά. Συλλέγονται όλα τά όνόματα που άπαντοιν σέ έλληνόγλωσσες πηγές, αλλά ίσως τά 'Εβραϊκά, Αιγυπτιακά κ.τ.δ. όνόματα θά μουν σέ Appendix. 'Αντίθετα θά περιληφθούν στο Λεξικό έλληνικά όνόματα από άλλόγλωσσες πηγές. Στη λεξικογράφηση γίνεται χρήση computer, που λύνει πολλά προβλήματα (άλλά δημιουργεί και άλλα δικά του).

Τή σπουδαιότητα του Λεξικού 'Ελληνικών Κυρίων 'Ονομάτων τόνισε και ό καθηγητής Georgi Mihailov στην εισαγωγή της άξιολογώτατης άνακoinώσεώς του για τά Μικρασιατικά όνόματα στη Θράκη, από τά όποια τά περισσότερα είναι έλληνικά. 'Όλα βέβαια τά συναντούμε σέ άποκλειστικά σχεδόν έλληνικές έπιγραφές, κυρίως από τις έλληνικές πόλεις των θρακικών παραλίων (dans les villes maritimes), αλλά και σέ ποτάμια λιμάνια του Δουνάβειου, όπως ή έλληνώνυμη Νικόπολη επί του 'Ιστρου. 'Αλλά και οι φορείς των όνομάτων κατάγονται από πόλεις του 'Ελληνισμού της 'Ασίας, όπως ή Νίκαια και ή Νικομήδεια της Βιθυνίας, ή 'Αμύφλια του Πόντου, οι Σάρδεις, τό Θυάτειρα, ή Κύμη της Αιολίδος κ.ο.κ. ως την Παμφυλία και τη Συρία. «Beaucoup de Micrasiate se cachent sous de noms grecs ordinaires» είπε ό Mihailov. 'Αλλά τόν ρώτησαν: γιατί «se cachent», τί φοβούνται;

'Αλήθεια, τί ύπήρχε νά φοβούνται εκείνοι; Τό καθεστώς, οι Ρωμαίοι, δέν ήταν έλληνικό. 'Εξ άλλου όμως οι Ρωμαίοι ήταν έθνος με σοβαρότητα και δικό τους πολιτισμό. Γι' αυτό δέν ζήλευαν τόν έλληνα. Οι 'Ελληνες της Μικράς 'Ασίας έμειναν 'Ελληνες. Δέν άφειλε νά τους μετονομάζουμε τώρα «Asiates» ή «Mikrasiates». «Ce sont eux aussi qui ont joué un très grand rôle dans le processus de l'urbanisation du pays (ένν. της Θράκης). Parmi eux, il y avait des gens de situation modeste, ouvriers, artisans, petits commerçants, épiciers ou cabaretiers («bacals»)...mais aussi des gens qui ont accumulé une fortune par le commerce et par d'autres entreprises, et des hommes de la culture, maitres d'école, rhéteurs, avocats, et ses derniers jouaient un rôle dans la vie administrative et sociale des cités, archontes, bouleutes, gérosiastes, gymnasiarques, agonothètes, grands prêtres, etc.». Πολύ σωστά! 'Η παρ ρομανα είχε καταργήσει όριστικά τά παραπετάματα, που είχε σχίσει προηγουμένως ό M. 'Αλέξανδρος.

'Ο έξελληνισμός των Θρακων δέν κατονομάζεται από τους Βουλγάρους με όσο θάρρος κατονομάζεται «la romanisation entre le Danube et le Balkan» (B. Guéron, 1949-1952) από την Margarita Tacheva-Hitova στην άνακοίνωσή της. 'Η κ. Tacheva όμως άδικετα και αύτή από τη βουλγαρική προτίμηση σέ όρους όπως *Asie* ή *Asie mineure*, που πολιτιστικά και έθνικά δέν σημαίνουν τίποτε. Διαβάζοντας την άνακοίνωσή της μόνον από τά όνόματα πόλεων: Νικομήδεια, Νίκαια, 'Ηράκλεια, 'Αλεξάνδρεια της Τρωάδος, Κύζικος, Πέργαμος, Σμύρνη, 'Εφεσος κ.ο.κ. καταλαβαίνουμε περί τίνος πρόκειται. 'Από τά όνόματα των πόλεων λοιπόν καταλαβαίνει κανείς τό έθνικό και πολιτιστικό κλίμα που έφεραν μαζί τους αυτοί

οί «micrasiates» σὲ πόλεις τοῦ Πόντου, ὅπως οἱ Τόμοι, ἡ Ἴστρία, ἡ Πέρνιθος ἢ καὶ πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπως ἡ Φιλιππούπολη, καὶ ποτάμια λιμάνια ὅπως ἡ Νικόπολη στὸν Ἴστρο κ.ο.κ.: «...la population asiatique...constitue...un facteur de premier importance. Constructeurs, sculpteurs, tailleurs de pierres et céramistes, ils introduisaient dans leurs oeuvres maints traits traditionnels hérités de génération en génération». Εἶναι ἡ ἑλληνικὴ παράδοση. Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνο ὄνομα ποῦ τῆς ταιριάζει στὴν ἐπιστήμη, ὅταν δὲν ἐπιηρεάζεται ἀπὸ πολιτικοὺς ἀναχρονισμοὺς.

Στὸν καθηγητὴ Georges Daux πρότειναν οἱ ὄργανοι τὸ θέμα: «Population et onomastique d'Asie Mineure en Macedoine». Γράφει στὴν εἰσαγωγή: «Le mot «Thrace» ne figure pas dans le titre qui m'a été proposé». Στὴ συνέχεια ὁ D. παρατηρεῖ ὅτι ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία δὲν προσφέρονται γιὰ μελέτη τῶν ὀνομάτων, ὅπως ἡ ...Βουλγαρία, τῆς ὁποίας τὶς ἑλληνικὲς ἐπιγραφὲς δημοσίευσε ὁ G. Mihailov. Στὴ Μακεδονία δούλεψαν «Occidentaux comme Leon Heuzey» (γιὰ τὰ ὀνόματα;), ὁ Σέρβος Nicolas Vulić, ὁ Δήμιτσας (!) καὶ ἀπὸ κεῖ φθάνομε στὸν Edson, ἀφοῦ ἡ Προσωπογραφία τοῦ Κανατσούλη καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Καλλέρη γιὰ τοὺς ἀρχαίους Μακεδόνες δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐξαντλητικὴ συλλογὴ ἐπιγραφῶν μὲ indices γιὰ τὰ ὀνόματα. Οἱ διάσπαρτες δημοσιεύσεις τῶν Ἑλλήνων πράγματι δὲν προσφέρονται γιὰ διεθνή χρῆση, ἀφοῦ γι' ἄλλους (π.χ. τοὺς Βουλγάρους) εἶναι ἀπρόσιτες καὶ γι' ἄλλους graeca sunt non leguntur.

Προηγουμένως εἶχε ἐπικαλεσθῆ τὸν G. Daux ὁ J. G. Best (ἡ ἰδιαίτερη περίπτωση τοῦ Συμποσίου), γιὰ νὰ καταγγεῖλη στοὺς συνέδρους ὅτι κρατοῦμε 200 ἐπιγραφὲς ἀδημοσίευτες «στὴ Μακεδονία». Ὁ καθηγητὴς Daux διώρθωσε «στὴ Θεσσαλονικὴ» καὶ σὲ ἐρώτησή μου διευκρίνησε ὅτι ἐννοεῖ νέες ἐπιγραφὲς ποῦ βρέθηκαν μετὰ τὴ δημοσίευση τοῦ IG X, 2, I. Εἶναι ὁμως γνωστὸ ὅτι καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἔχουν ἤδη δοθῆ οἱ περισσότερες σὲ Χρονικὰ ἑλληνικῶν καὶ ξένων περιοδικῶν μὲ ταχύτητα ὄχι συνηθισμένη.

Ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Giovanni Fornì, «Le tribù romane nelle provincie balcaniche», εἶναι πολλαπλῶς ἐνδιαφέρουσα καὶ ὄχι μόνον γιὰτὶ ἀναφέρεται σὲ ἐπιγραφὲς τῶν Φιλιππίων καὶ ἄλλων μακεδονικῶν πόλεων. Ὁ Γιάννης Τουράτσογλου μὲ τὸ θέμα ποῦ τοῦ δόθηκε καὶ μὲ τίτλο: «Anthroponymie thrace en Macédoine Occidentale», παρουσίασε μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια τὰ θρακικὰ ὀνόματα ποῦ συναντοῦμε σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἀμφισβητήθηκε μόνον τὸ ὄνομα ΒΑΣΣΟΣ/ΒΑΣΣΑ καὶ ΒΑΣΤΟΣ, ποῦ καὶ ὁ T. εἶχε χαρακτηρίσει «peut-être plus justement thracoromaine». Ὁ καθηγητὴς V. Georgiev πιθανολόγησε ἕνα προηγούμενο μακεδονικὸ *Ψαστός*. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Φλωρίνης: *Μέστα Πρωτῶν τὸν ἄνδρα* κλπ., τώρα εἰκονίζεται στὰ Χρονικὰ Ἀρχαιολογικὰ 1968-1970, Μακεδονικὰ 15, (1975) πίν. 225. Ὁ κ. Τουράτσογλου τιμήθηκε μὲ προεδρία Συνεδρίας, ὅπως καὶ ὁ καθηγητὴς Χρῆστος Πελεκίδης.

Ἀπὸ τὶς ἄλλες εἰσηγήσεις καὶ Ἀνακοινώσεις πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ ἀνακοίνωση τῆς δ. Β. Παπούλια μὲ θεωρητικὸ ἀντίκρουσμα τῆς «Θρακολογία» καὶ ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν δικαιολογημένη ὑπαρξὴ ἰδιαίτερης ἐπιστήμης μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἐπιφυλάξεις πολλῆς διατυπώθηκαν κυρίως κατὰ τὶς συζητήσεις ποῦ ἀκολουθοῦσαν τὶς ἀνακοινώσεις.

Ἀπὸ τὴ θέση μου ἢ ἀπὸ τὸ βῆμα παρατήρησα: Εἶναι ἀπατηλὸς ὁ τίτλος τῆς εἰσηγήσεως τοῦ I. Venedikov, «Les Migrations en Thrace», ἀφοῦ ἡ Εἰσηγήση ἀπλόηθη, πέρα ἀπὸ κάθε ὄριο τῆς Θράκης, στὰ Βαλκάνια, στὸ Αἰγαῖο, στὴ Μ. Ἀσία. Ὡς ἀντίβαρο ἀνέφερα ἄλλο παράδειγμα ἀπατηλῶ, τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου τοῦ J. Bouzek, «Greco-Macedonian Bronzes», ἀφοῦ ἀποτελεῖ μελέτη χαλκῶν μιᾶς περιοχῆς, ἡ ὁποία στὴν Πρώιμη Ἐποχὴ τοῦ Σιδήρου κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δὲν ἦταν ἑλληνικὴ ἢ μακεδονικὴ, ἀλλὰ θρακικὴ (πρβ. Μακεδονικὰ 14 (1974), σ. 423 κ.έ., κυρίως σ. 429).

Ἐξ ἄλλου στὸ Συμπόσιο μόνον ὁ καθηγητὴς Venedikov ἀνέφερε τὴ λέξη: βάρβαρος,

σὲ ἀντιπαράθεση πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐνῶ κατὰ κανόνα στοὺς Ἕλληνας ἀντιπαρέθεσαν οἱ Βουλγάροι καὶ ἄλλοι τοὺς «autochtones» τοὺς «indigènes», τοὺς «thraces», ἢ «micrasiates» κ.ο.κ. Παρετήρησα λοιπὸν ὅτι τοῦτο εἶναι ἄτοπο. Πρῶτα γιατίι κινδυνεύουν οἱ αὐτόχθονες κ.τ.δ. νὰ ταυτισθοῦν πρὸς τοὺς βαρβάρους, καί, δεύτερο, γιατίι οἱ Ἕλληνες δὲν ἦταν αὐτόχθονες μόνο στὴν Ἀττικὴ καὶ στὴν Ἀρκαδίᾳ! Οὔτε ἀναδύθηκαν ἀπὸ τὴ θάλασσα, ὅπως ἡ Ἀφροδίτῃ. Πρέπει νὰ ἀκριβολογοῦμε. Οἱ ἀποποιήσεις στὴν Ἱστορία εἶναι ἐπικίνδυνες. Ἔτσι, ἂν εἶναι ἄδικο γιὰ τοὺς βαρβάρους δὲν ὅλους συλλήβδην τοὺς ἀντιπαρεθέτουμ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἶναι ἐξ ἴσου ἄδικο νὰ ἀντιπαρεθέτουμ τοὺς Ἕλληνας πρὸς «αὐτόχθονες», «ἀντόπιους», «μικρασιάτες», «θρᾶκες» κ.ο.κ. Οἱ Ἕλληνες ἦταν at home καὶ στὴ Θράκῃ καὶ στὴ Μ. Ἀσία. Μποροῦσαν νὰ ὀνομάζωνται Θρᾶκες, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι δὲν ἦταν Ἕλληνες. Θύμισα τὸν Ἐκαταίω. Γιὰ τὴ Θέρμῃ λέει, πῶς ἦταν πόλις: *Ἑλλήνων ὀρητικῶν*. Καί, παίζοντας κάπως, δῆλωσα ὅτι ἂν δὲν πιστεύω Ἀθηναίους ὅπως ὁ Δημοσθένης, ὁμοῦ ἔχω πολλὴ ἐμπιστοσύνη σὲ «Micrasiates», ὅπως ὁ Ἐκαταίος καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἢ «Thracians», ὅπως ὁ Θουκυδίδης. Ἄν αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες στὴ Θράκῃ καὶ στὴ Μ. Ἀσία δὲν ἦταν at home στὸν τόπο τους, ποιοὶ ἦταν who were the Greeks.

Ὡς πρὸς τὴν «ἐθνογένεση» (κατὰ τὸν ὄρο τῆς μόδας) τῶν Θρακῶν, προκάλεσαν θυμῆς θεωρίες ὅτι δῆθεν στὴ Μέση Ἑλλαδικὴ Ἐποχῇ διαμορφώθηκαν τὰ συστατικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀποτελέσαν τὴ βάση γιὰ τὴ γένεση τῶν Θρακῶν τῆς Πρώμης Ἐποχῆς τοῦ Σιδήρου. Οὔτε ἡ προσεκτικὴ περιφραστικὴ διατύπωση οὔτε ἡ διόρθωση (Θρᾶκες ἐννοοῦμε τοὺς Πρωτοθρᾶκες) σῶζει τὴ θεωρία. Ὁ καθηγητῆς Crossland, ἂν κατάλαβα καλά, δὲν πιστεύει σὲ ἐθνότητες τῆς Ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ κομμένες στὰ χνάρια τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Αὐτό, νομίζω, ἦταν γενικώτερη θέση τῶν συνέδρων.

Ἀπὸ τοὺς νεώτερους Βουλγάρους ἀρχαιολόγους λίγοι ἦταν ποὺ γνῶριζαν κάπως τόπους καὶ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἡ κ. Τ. Lasova ποὺ παρακολούθησε μαζί με τὴν κ. Μ. Ταζενα-Hitona τὰ θερινὰ μαθήματα τῆς περιόδου 1976 τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου στὴ Θεσσαλονίκη.

Στὴν καταληκτικῆρια συνεδρία ὁ προεδρεύων κ. Best ζήτησε ἀπὸ τοὺς συνέδρους νὰ ἐγκρίνουν τὸν ὀρισμὸ τῆς «Θρακολογίας», ὅπως διαμορφώθηκε ὕστερα ἀπὸ ἀπαντήσεις, ποὺ ζητήθηκαν καὶ πάρθηκαν, ἰδρυμάτων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Fondation Frankfurt τοῦ Amsterdam. Ὑπῆρξαν ἐπιφυλάξεις, παρατηρήσεις καὶ ἀντιρρήσεις συνέδρων. Ἀπ' αὐτὰς ἔγινε δεκτὴ ἡ πρόταση νὰ προστεθῇ στὸν ὀρισμὸ τῆς «θρακολογίας» καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ καθορισθῇ ποιοὶ εἶναι οἱ Θρᾶκες. Ὁ καθηγητῆς Μ. Σακελλαρίω ποὺ ἔκαμε τὴν πρόταση, τελείωσε μετ' ἐπιφύλαξης «γιὰ τὴ φιλία τῶν βαλκανικῶν μας λαῶν», ποὺ χειροκροτήθηκε. Ὁ κ. Best πάλι εισηγήθηκε νὰ μετᾶσχουν οἱ «θρακολόγοι» ὁμαδικὰ στὸ Συμπόσιο, ποὺ ὀργανώνεται ἀπὸ τὸν καθηγητῆ Crossland στὸ Sheffield γιὰ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1976. Πρέπει νὰ ὑποστηρίξουν, εἶπε, τὶς ἀπόψεις τῶν «θρακολόγων», πρέπει νὰ δείξουν ὅτι ἡ Τροία ἦταν θρακικὴ(!). Στὸ σημεῖο αὐτοῦ τοῦ παρατήρησε ὁ κ. Πελεκίδης ὅτι στὸ Συμπόσιο γιὰ τὴν Τροία δὲν θὰ μετᾶσχουν μόνον «θρακολόγοι», ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες: φιλόλογοι, ὀμηρισταί, ἀρχαιολόγοι κ.ο.κ., οἱ ὁποῖοι, πρόσθετα ἐγὼ, θὰ σκέπτονται ὄχι μόνον τὴν ἄποψη τῆς «θρακολογίας», ἀλλὰ καὶ τὴν ἄποψη τῆς ἰδίας τῆς Τροίας ὡς ἐλεύθεροι ἐπιστήμονες ποὺ ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια καὶ ὄχι, ὡς ὁμάδα, ἀποφασισμένοι καὶ ὀργανωμένοι.

Ὁ κ. Best ἐπίσης ἐξεφώνησε τὴν ἀπόφαση νὰ μὴ μονοπωλῆται πλέον ἡ «θρακολογία» ἀπὸ μόνους τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ νὰ διεθνοποιηθῇ, δηλαδὴ νὰ βάζουμε καὶ ἄλλους νὰ μιλοῦν ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν «θρακολόγων».

Ὁ ἔχων ὄτα ἀκούειν ἀκούετω καὶ ὁ νοῦν νοεῖ.